

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

”Det handlar om att träffas, det är då som saker händer”

**En kvalitativ intervjustudie av socialarbetares upplevelser av
uppsökande verksamhet**

Louise Adolfsson

Kandidatuppsats SOPA63

HT 2021

Handledare: David Hoff

Abstract

Author: Louise Adolfsson

Title: Outreach work: A qualitative interview study of social workers' experiences of outreach work.

Supervisor: David Hoff

Assessor: Anna Rypi

This study aimed to increase the understanding of social workers' experience of outreach activities aimed at adults who do not actively seek community support. The study is based on a qualitative approach through interviews with four social workers. The study shows that outreach work aimed at a target group with complex problems and that the work itself was unpredictable. The target group was described as people with low functions or little knowledge of the social support system. On the one hand, outreach work could be a way to offer the target group adequate support, on the other hand, the respondents described the importance of respecting the individual's integrity. Social workers in this study experienced their work as unpredictable and exciting but also experienced that the unpredictability could result in dangerous situations. Furthermore, the study showed that the respondents often bypassed the bureaucratic structure of the organization in carrying out the day-to-day work.

Keywords: Outreach work, social work, self-determination.

Innehåll

1 Inledning	1
1.1 Problemformulering	1
1.2 Syfte	3
1.3 Frågeställningar	3
2 Bakgrund	4
2.1 Uppsökande arbete i Socialtjänstlagen	4
2.3 Uppsökande verksamhet i praktiken	6
3 Tidigare forskning	8
3.1 Sökprocess	8
3.2 Uppsökande socialt arbete i forskningen	9
3.2.1 En komplex målgrupp	10
3.3 Det uppsökande arbetets förutsättningar	11
3.3.1 Den uppsökande verksamhetens utmaningar	12
4 Teoretiskt ramverk	14
4.1 Gräsrotsbyråkraten	14
4.2 Paternalism och underlåtenhetsmakt	16
5 Metod	18
5.1 Metodiska överväganden	18
5.2 Urval	18
5.3 Respondenterna	19
5.4 Genomförande	20
5.5 Bearbetning och analys av intervjumaterial	21
5.6 Resultatens tillförlitlighet	22
5.7 Etiska överväganden	23
6 Resultat och analys	25
6.1 Uppsökande arbete i en mellanstor svensk kommun	25
6.1.1 Socialarbetarnas upplevelse av målgruppen	27
6.2 Arbetets utmärkande egenskaper	28
6.2.1 Kontinuerliga besök	29
6.2.2 Ett flexibelt arbetssätt	30
6.2.3 Att bygga relationer	31
6.3 En komplex arbetsroll	32
6.4 Socialarbetarnas upplevelse av målgruppens självbestämmanderätt	35
7 Slutsats	39
8 Avslutande reflektion	41
9 Referenser	43
10 Bilagor	45
10.1 Informationsbrev	45
10.2 Intervjuguide	45

1 Inledning

1.1 Problemformulering

Av Socialtjänstlagen framkommer att socialtjänsten har till uppgift att genom uppsökande verksamhet främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden (2001:453, 3kap. 1§). Uppsökande verksamhet kan innebära att aktivt söka upp personer som socialtjänsten fått kännedom om att det finns en oro för. Det kan också vara att genom upprepade kontakter och erbjudanden motivera personer att ta emot stöd till exempel i form av insatser från socialtjänsten (Socialstyrelsen, 2012). Andersson (2005) menar att det skett en förändring vad det gäller målgruppen för det uppsökande arbetet från att vara en förebyggande insats till att främst vara ett verktyg för att nå personer med avancerad social problematik så som svår psykisk ohälsa eller missbruk. Anderssons (2013) studie visar att den uppsökande verksamheten riktar sig mot personer som inte själva sökt stöd med det grundläggande uppdraget att bygga broar mellan någon typ av stödorganisation och den hjälpbehövande. Det bekräftas av Lee och Plitt Donaldsons (2018) studie som visar att uppsökande socialarbetare såg den egna arbetsrollen som en mellanhand, mellan personer de träffar och rätt stödfunktion.

Socialstyrelsen (2021) pekar på att socialtjänstens kontaktförsök, till exempel i hemmet, kan vara en väg till att erbjuda adekvat och lättillgängligt stöd på den hjälpbehövandes egna villkor. Samtidigt finns det en risk att upprepade kontaktförsök i den privata sfären kan leda till övertramp av den enskildes integritet. Det bekräftas av Kloppenburg och Hendriks (2013, s610ff.) studie som visar att det finns oklarheter i frågan om vem som har rätt att bestämma vem som behöver hjälp när den hjälpbehövande inte är den som ber om stödet. Lee och Plitt Donaldssons (2018) visar att en viktig del av arbetet var att acceptera att alla personer som socialarbetarna mötte inte var villiga att göra förändringar i sin situation. Blennberger (2016 s.399ff) presenterar begreppen paternalism och underlåtenhetsmakt. Paternalism utgår ifrån att det är socialarbetaren som är experten på klientens behov och således äger kunskapen om vad som bäst för denne. Underlåtenhetsmakt kan beskrivas som en rädsla hos socialarbetaren att förtrycka klientens självbestämmanderätt som leder till att socialarbetaren underlåter att

ingripa eller vidta åtgärder. Begreppen utgör två ytterligheter av klientens självbestämmanderätt i socialt arbete.

Anderssons (2013) studie visar att socialarbetare som arbetar uppsökande ofta får jobba med ett motstånd från klienter mot att ha kontakt med myndigheter. Motståndet grundar sig ofta i att individer har tidigare dåliga erfarenheter av kontakten med myndigheter. Studien visar att uppsökarna såg sig själva som den sista möjligheten att ge personer hjälp när alla andra stödfunktioner inte har fungerat. Socialstyrelsen rapport (2021) visar att det bland socialarbetare finns oklarheter i vilken utsträckning socialtjänsten kan bedriva aktivt uppsökande arbete riktat till vuxna, till exempel genom att söka någon i sin bostad eller arbetsplats. Socialstyrelsen anser att det finns ett behov av att stödja kommunerna med kunskap och utveckling av arbetssätt och metoder gällande förebyggande och uppsökande verksamhet riktat till vuxna. Även Kloppenburg och Hendriks studie (2013) visar på att det uppsökande arbetet var oidentifierat och att ingen av socialarbetarna hade fått särskild utbildning för det uppsökande arbetet. Anderssons (2013) studie visar att forskning på uppsökande verksamhet ofta är uppdelad efter målgrupper till exempel prostituerade eller hemlösa. Det menar författaren leder till en svårighet i att översätta den uppsökande socialarbetares enskilda upplevelser och erfarenheter till en kollektiv yrkesförståelse.

Att socialtjänsten ska arbeta uppsökande mot befolkningen i stort och mot grupper som socialtjänsten genom lag har ett särskilt ansvar för står klart i Socialtjänstlagen (2001:453). Hur man ska uppnå lagkravet framstår av forskningen (Kloppenburg & Hendriks, 2013; Andersson, 2013) som oidentifierat. Genom att inte rikta in sig på någon särskild målgrupp för arbetet utan på ett generellt plan undersöka uppsökande arbete riktat mot personer som inte själva sökt stödet syftar studien till att bidra med en övergripande yrkesförståelse. Vidare kommer studien att rikta in sig på socialarbetares upplevelse av den uppsökande verksamheten i syfte att öka förståelsen av vilka begränsningar, möjligheter och dilemman socialarbetare upplever i det uppsökande arbetet.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att undersöka socialarbetares upplevelse av att utföra uppsökande verksamhet riktad mot vuxna personer som inte sökt samhällets stöd.

1.3 Frågeställningar

- Hur upplever socialarbetare sin arbetsroll i det uppsökande arbetet riktad mot vuxna personer?
- Vad upplever socialarbetare som det uppsökande arbetes möjligheter och begränsningar?
- Hur upplever socialarbetaren balansen mellan att göra ingrepp i individens liv och individens rätt till integritet och självbestämmande i det uppsökande arbetet?

2 Bakgrund

Socialtjänstens organisation och verksamhet är starkt knuten till de lagtexter och mål som organisationen har att förhålla sig till (Lindkvist, Bakka, Fivelsdal, 2014, s.47ff.). I följande kapitel redovisas den lagstiftning som utgör grundförutsättningarna för uppsökande verksamhet som utförs av socialtjänsten. Avslutningsvis presenteras exempel på hur det uppsökande arbetet som bedrivs av socialtjänsten kan se ut i praktiken.

2.1 Uppsökande arbete i Socialtjänstlagen

Socialtjänstlagen (2001:453) är en ramlag som ger stor möjlighet för varje kommun att anpassa arbetet efter skiftande behov. Anpassningar kan till exempel gälla klientens önskemål och behov, kommunens geografiska förutsättningar eller lokala behov (Mattsson, 2016, s.204). Hur man ska organisera arbetet för att uppnå målen är upp till respektive kommun (Lundgren, Blom, Morén, Perlinski, 2016, s.162). Socialtjänstlagen (vidare benämnd SoL) är en frivillig lagstiftning. Det innebär att insatser med stöd i SoL endast kan ges med samtycke från den enskilde och att lagen syftar till att vara serviceinriktad och hjälpande snarare än kontrollerande överordnad (Mattsson, 2016, s.204). Portalparagrafen (1kap. 1§ SoL) anger de övergripande målen för socialtjänsten. Där framkommer bland annat att ”verksamheten ska bygga på respekt för människans självbestämmanderätt och integritet”. Av 2 kap. 1§ framkommer att kommunen har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Det yttersta ansvaret innebär till exempel att socialtjänsten är skyldig att vidta åtgärder i väntan på att ansvarig huvudman kan ge enskild behövlig vård. Det uppsökande arbetet i denna studie bedrivs inom ramarna för Socialtjänstlagen vilket betyder att kontakt med uppsökande socialarbetare är frivillig och syftar till att vara en hjälpande kontakt. Socialtjänstens handlingsutrymme att genomföra vård utan samtycke reglerats i lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall och i lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (Lundgren, Sunesson, 2020).

Enligt 3kap. 1§ SoL har socialtjänsten till uppgift att ”genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden”. Socialtjänsten

har ett särskilt ansvar att söka upp barn och unga, personer med fysiska eller psykiska funktionshinder för att upplysa om socialtjänstens verksamhet på dessa områden. Socialtjänsten är också skyldig att aktivt motivera missbrukare till behandling. Enligt 3 kap. 4§ ska ”den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda grupper och enskilda sin hjälp”. Verksamheten ska inkludera information och erbjudande om stöd från socialtjänsten, till exempel informera om rätten till bistånd för den som själv inte kan tillgodose sina behov. I förslaget till ny socialtjänstlag (Socialstyrelsen, 2020, s.369ff.) betonas vikten av att socialtjänsten bedriver förebyggande uppsökande arbete. Genom att bredda fokus från de mer akuta, individanpassade arbetssättet till ett mer förebyggande, gruppinriktade och samhällspåverkande vill man skapa en mer hållbar, trygghetsskapande socialtjänst. Lundgren och Sunesson (2020, s.56) menar att tidiga insatser ökar sannolikheten att insatserna för den enskilde inte behöver vara så omfattande som när insatserna sätts in sent. Vidare menar författarna att en grundförutsättning för att detta ska kunna ske är att personal finns tillgänglig i människors närmiljö samt att verksamheterna är flexibla och tillgängliga.

Justitieombudsmannen (JO) har till uppgift att granska att myndigheter så som socialtjänsten följer relevant lagstiftning (Riksdagens ombudsmän, 2021). I JO 2001/2002 s.222, 1998/99 s.224, 2000/2001 s.297 s.224, 2006/7 s.265 bedöms att socialtjänsten inte har gjort tillräckligt för att motivera personer med psykiska funktionsnedsättningar att ta emot stöd och hjälp från socialtjänsten. I samtliga fall fastställer JO att socialtjänstens ansvar för personer med psykiska funktionshinder innefattar att genom uppsökande verksamhet motivera enskild att ta emot behövlig hjälp. Enligt JO 2001/2002 s.222 kvarstår ett ansvar för socialtjänsten att fortsatt bedriva kontinuerlig kontakt i syfte att motivera den enskilde att ta emot stöd trots att personen i frågan nekat kontakt. Ansvaret för att söka upp personer sträcker sig även till fall då det finns en misstanke om psykiska funktionsnedsättningar som kan leda till stödbehov hos person. I JO 1998/99 s.224 fastställs att det med hänsyn till den enskildes självbestämmanderätt och integritet inte är möjligt att mot den enskildes vilja sätta in stödinsatser men att nämnden borde utfört fortsatt uppsökande verksamhet i syfte att motivera personen att ta emot insatser.

2.3 Uppsökande verksamhet i praktiken

I rapporten *Att nå personer med psykisk ohälsa – uppsökande och informerande verksamhet* (Socialstyrelsen, 2012, s.24ff.) ges olika exempel på vad uppsökande verksamhet inom socialtjänsten kan innebära. Det kan handla om att aktivt söka upp personer där socialtjänsten fått kännedom om att det finns en oro för en person eller en grupp. I andra fall kan det handla om att särskilda uppsöksteam söker upp personer där det finns kännedom om eventuella behov av insatser eller att motivera person att ta emot hjälp genom upprepade kontakter och erbjudanden. För att få vetskap om personer som kan vara i behov av hjälp framhålls särskilt vikten av att samarbeta med olika delar av samhället så som polis, hyresvärdar och skolor. Ett alternativt sätt att bedriva uppsökande verksamhet är fältarbete. Fältarbetet skiljer sig från det uppsökande arbetet genom att det inte syftar till att söka upp en specifik person utan är en generell insats som syftar till att röra sig i miljöer där social problematik kan förekomma exempelvis brukarorganisationer eller kyrkas verksamheter. Gemensamt för uppsökande arbete och fältarbete är att det sociala arbetet bedrivs i en miljö som socialarbetaren inte själv kontrollerar eller organiserar (ibid.).

Socialstyrelsens rapport (2012) delar in det uppsökande arbetet i tre kategorier: *allmänna informations- och utbildningsinsatser* syftar till att öka tillgängligheten till stödsystemet genom att öka medvetenhet och kunskap om psykisk ohälsa och samhällets hjälpinsatser, påverka attityder och erbjuda anonym rådgivning, krisstöd och hänvisning till professionell hjälp. *Aktivt uppsökande och förebyggande arbete riktat till personer som saknar adekvat kontakt med vård- och stödsystemet* syftar till att nå personer eller grupper som har eller riskerar alvarliga och långvariga psykiska problem och som själva inte söker hjälp. Arbetet syftar till att identifiera personer som är i behov av hjälp för att lämna information om och erbjuda vård och stöd samt förmedla kontakt till adekvata delar av vård och stödsystemet. *Uppsökande och förebyggande arbete riktat till enskilda personer som har kontakt med vård- och stödsystemet* syftar till att nå personer som har en pågående kontakt med stödsystemet i syfte att motverka avbrott i stöd eller behandlingsinsats och återknyta personen till insatsen (Socialstyrelsen, 2012, s.16ff.). Att det uppsökande arbetet ofta riktar sig mot personer som inte själva sökt stöd gör frågan om personens autonomi och kommunens ansvar för att människor får den

stöd och hjälp de behöver. För att inte överskrida gränsen är det viktigt att ha en aktiv etisk diskussion i varje enskilt fall. Att värna om den enskildes självbestämmanderätt kan också ses som en viktig del i relationsskapandet (Socialstyrelsen, 2012, s.64ff). Lundgren och Sunesson (2020, s.56ff) menar att allmän eller riktad information kan leda till att enskilda är medvetna om sina rättigheter och vet var den kan vända sig för att få stöd och hjälp vilket skulle kunna leda till att den enskildes egna handlingskraft styrks.

3 Tidigare forskning

Kapitlet inleds med en redogörelse av sökprocessen, vilka avgränsningar som gjorts och hur sökprocessen gått till. Forskningsöversikten presenteras i två teman. *Uppsökande socialt arbete i forskningen* redogör för en definition samt en avgränsning för vad uppsökande socialt arbete är och målgruppen för verksamheten. Det andra temat redogör för *Det uppsökande arbetets förutsättningar*. Avsnittet redogör för vilka metoder som används i kontaktskapandet med målgruppen, vilka tillvägagångssätt socialarbetare arbetar efter samt vilka svårigheter som finns i relation till arbetet.

3.1 Sökprocess

Forskningsöversikten är en sammanställning av artiklar hämtade från Lubsearch, Lunds universitets samlade biblioteksresurser. I en inledande fas var målet att inkludera forskning på uppsökande verksamhet utförd i en svensk kontext riktad mot vuxna. Då det fanns få studier som uppfyllde dessa krav kom sökmarginalen att inkludera studier utförda i länder utanför en svensk kontext och studier riktade mot specifika målgrupper. Anderssons (2013) studie tillsammans med Kloppenburg och Hendriks (2013) är studier som utförts på uppsökande verksamhet som arbetsätt snarare än ett sätt att nå en specifik målgrupp. Inledningsvis användes följande svenska sökord: ”socialt arbete”, ”uppsökande arbete” och ”självbestämmanderätt”. Vid dessa sökningar återfanns enstaka sökträffar. För att få ett bredare forskningsunderlag utökades sökningen till att även inkludera engelska sökord. Sökorden som användes var ”outreach work”, ”social work”, ”self-determination” ”autonomy” och ”outreach programs”.

I ett senare skede kom motiverande insatser att få en större betydelse för forskningsmaterialet. För att inkludera motiverande insatser gjordes en sökning på ”motivational interviewing” och ”Outreach work”. För att inkludera material som fokuserade på socialarbetares upplevelse av den uppsökande verksamheten gjordes en sökning på ”experiences”, ”outreach work” och ”social workers”. Då flera artiklar refererar till relevanta studier användes kedjesökning för att komma vidare i kunskapssökningen.

3.2 Uppsökande socialt arbete i forskningen

Andersson (2013) har undersökt personer som arbetar uppsökande och låtit de dela sina erfarenheter av arbetet i forskningscirklar. Andersson menar att det finns en svårighet i att översätta den uppsökande socialarbetares enskilda upplevelser till en kollektiv yrkesförståelse. En anledning är att kunskapen är starkt knuten till varje fall, situation och inte minst målgruppen för vilket den uppsökande verksamheten riktar sig mot. I studien föreslås följande definition av uppsökande arbete:

Outreach work is a contact-making and resource-mediating social activity, performed in surroundings and situations that the outreach worker does not control or organize, and targeted at individuals and groups who otherwise are hard to reach and who need easy accessible linkage to support (Andersson, 2013, s.184).

Vidare menar Andersson det grundläggande uppdraget för uppsökande verksamhet är att bygga broar mellan någon typ av stödorganisation och den hjälpbehövande. I likhet med Andersson visar Lee och Plitt Donaldsons (2018) studie att uppsökande socialarbetare ansåg att en viktig del av arbetet var att vara en mellanhand mellan hjälpbehövande och rätt stödfunktion. Arbetet med att leda personer till rätt resurser sträckte sig för socialarbetarna studien långt längre än att bara ge information om var hjälp kunde finnas. Ett problem som respondenterna upplevde med att koppla personer till andra stödfunktioner var att till exempel väntetider till ett läkarbesök kunde leda till att personen i fråga backade då de upplevde att socialarbetaren inte hade möjlighet att hjälpa personen vidare (ibid.). Anderssons (2013) studie identifierar fyra huvudsakliga uppgifter för det uppsökande arbetet - ta kontakt, identifiera behov, initiera processer för förändring samt ge socialt stöd och motivation för att hålla i gång förändringsprocessen. Studien visar att respondenterna ansåg att det uppsökande arbetets uppdrag var detsamma oavsett vilken målgrupp man arbetade mot. Uppsökande verksamhet kan utföras i olika miljöer, gemensamt är att det är en miljö som uppsökaren själv inte organiserar (Kloppenburger & Hendriks, 2013; Andersson, 2013)

Housenbold Seiger (2003) menar att uppsökande verksamhet också kan vara skademinimering. Med det syftar författaren på insatser så som nålutbyte eller att dela ut kondomer till sexarbetare. Det skulle också kunna vara att ge stöd till en person på dennes villkor utan att tvinga den att genomgå behandling eller ändra sitt problem eller

riskbeteende. Lee och Plitt Donaldssons (2018) studie visar att socialarbetarna i studien såg det som en viktig del av arbetet att acceptera att alla personer inte var villiga att göra förändringar i sin situation. Respondenterna upplevde svårigheter med att arbeta med personer som var ovilliga att göra en förändring och framhävde vikten av att försöka hitta en balans mellan att tillgodose personerna som söktes upp egna vilja och vad uppsökarna själva ansåg var bäst för dem. Att acceptera att dessa alltid inte gick ihop och att alla inte ville ta emot hjälp upplevde respondenterna som svårt (ibid.). Anderssons (2013, s.179) studie pekar på att socialarbetare som ville skapa kontakt med en person som visade motstånd till detta ibland medvetet tog ett steg tillbaka för att invänta att personen tog första steget till kontakt.

3.2.1 En komplex målgrupp

Andersson (2005) menar att det skett en förändring vad det gäller målgruppen för det uppsökande arbetet, från att rikta in sig på mer förebyggande insatser till att rikta in sig på mer avancerad social problematik till exempel missbruk eller svår psykisk ohälsa. I enighet med Andersson (2005) visar Kloppenburg och Hendriks (2013, s.610ff) studie att uppsökande arbetet riktas mot personer befinner sig i en risksituation, inte har en etablerad kontakt med samhällets stödfunktioner och har komplexa problem.

Anderssons (2013) studie visar att målgruppen för det uppsökande arbetet kan delas in i två delar. Den ena delen är personer som har liten kunskap om det sociala skyddssystemet och behöver hjälp och stöd genom information om systemet. Den andra gruppen består av personer med lång erfarenhet av kontakt med systemet och myndigheterna och som ofta har dåliga erfarenheter av kontakten med till exempel socialtjänsten. Gruppen med lång erfarenhet av kontakt med sociala stödsystemet kräver enligt studien, motiverande insatser för att inleda eller upprätthålla kontakt. Författaren beskriver målgruppen för det uppsökande arbetet som personer som inte kan sorteras in och hjälpas efter mallar som annars ofta används inom socialtjänsten (ibid.). Johansson (2016, s.103ff) menar att den specialiserade organisationsstrukturen har blivit norm inom socialtjänsten. Grell, Ahmadi och Blom (2016, s.234) studie visar att när klientens problemområde eller livssituation är så komplext att det inte kan sorteras efter den organisatoriska strukturen får klienten sämre stöd i den specialiserade socialtjänsten än i en mer generell praktik.

3.3 Det uppsökande arbetets förutsättningar

Anderssons (2013) studie pekar på en rad förhållningssätt som är viktiga i det uppsökande mötet. Bland annat bedömdes personligt engagemang, flexibilitet och respekt som viktiga utgångspunkter för arbetet. Lee och Plitt Donaldsons studie (2018) framhåller ett icke dömande förhållningssätt som en viktig komponent i mötet med personer som är i behov av stöd. Socialarbetarna i studien upplever det uppsökande arbetet som en process av att bygga meningsfulla relationer och tillit vilket krävde ett långsiktigt synsätt på relationer och förändringsarbete.

Andersson (2005) presenterar tre principer för det uppsökande arbetet. Frivillighet syftar till att utgångspunkten för kontakten alltid måste vara frivillig. Den andra principen är kontinuerliga besök. Den sista principen är långsiktighet och syftar till att det tar tid att bygga förtroende, relation och att förändring är en tidskrävande process. Kloppenburg & Hendriks presenterar tillvägagångssätt för det uppsökande arbetet. Gemenskapsmodellen (community model), där socialarbetaren arbetar för att stärka klientens koppling till samhället eller sin närmsta omgivning. Stödmodellen syftar till att den uppsökande socialarbetaren stöttar klienten i att lösa sina dagliga problem. Den tredje modellen är val- och sanktioner modellen där socialarbetaren använder tvång För att minska skada på klienten själv eller dess omgivning. Den sista modellen är ”förmedlare modellen” där den uppsökande socialarbetaren arbetar med att söka upp personer som inte själva sökt samhällets hjälp och stötta dem i att komma i kontakt med samhällets stödsystem (Kloppenburg, Hendriks, 2013, s.608).

Av JO – besluten i avsnitt 2.1 framkom det som en viktig uppgift för det uppsökande arbetet att motivera individer att ta emot adekvat stöd. Yahne, Miller, Irvin-Vitela. & Tonigan, (2002) har utfört en intervjustudie inom ett uppsökande projekt riktat mot kvinnor som säljer sex och missbrukar droger. Projektet syftade till att se hur ”motivational interviewing” - MI kunde skapa förändring i kvinnornas droganvändning och riskbeteende i förhållande till den egna hälsan. Studien visade en signifikant sänkning av antalet drogfria dagar efter MI samtalen. Forskarna kunde också se att antalet dagar kvinnorna sålde sex på minskade och att hälften av kvinnorna hade sökt frivillig behandling. Fisk, Rakfeldt och McCormack (2006) har genomfört en

studie av ett projekt som syftade till att genom uppsökande verksamhet bygga broar mellan hemlösa med psykiska diagnoser eller drogmissbruk och välfärdstjänster. Syftet med studien var att se hur väl projektet lyckades att hänvisa hemlösa personer i missbruk till missbruksvården. Resultatet av studien visar att uppsökande verksamhet är ett effektivt sätt att nå och koppla personer i missbruk till rätt vård (Fisk, et al. 2006)

3.3.1 Den uppsökande verksamhetens utmaningar

Deltagarna i Kloppenburg och Hendriks (2013) studie ansåg det som svårt att bestämma vem som behöver hjälp när den hjälpbehövande inte är den som ber om stödet. Ett återkommande dilemma för de socialarbetare som deltog i studien var beslutet mellan att inleda kontakt och riskera att inskränka individens rätt till självbestämmande och integritet eller att inte göra det och riskera att en hjälpbehövande person inte får den hjälp den behöver. Andersson (2005) menar att situationer som uppstår i det uppsökande arbetet ofta är komplexa och svåra att applicera på rådande regler och principer. Kloppenburg och Hendriks studie (2013) visar att det uppsökande arbetet var oidentifierat och att ingen av respondenterna hade fått särskild utbildning för det uppsökande arbetet.

Chui och Hos studie (2006) undersöker socialarbeters upplevelse av uppsökande arbete riktat mot ungdomar. Även om studien inte enbart riktar sig mot arbete med vuxna klienter finns många likheter i att arbeta uppsökande mot personer med ett riskbeteende eller som befinner sig i riskfyllda miljöer. Studien visar att alla socialarbetare dagligen upplevde motstånd till kontakt med socialarbetarna från ungdomarna. Socialarbetare upplevde ett motstånd till kontakt genom att ungdomarna till exempel undvek kontakt eller inte kom på inbokande möten. För att hantera arbetet med ofrivilliga klienter använde socialarbetarna i studien sig av sina kollegor genom att till exempel dela erfarenheter och reflektera över sitt eget och kollegors agerande i mötet med klienter. Även Anderssons (2013) studie visar att den uppsökande verksamheten ofta får jobba med ett motstånd från målgruppen mot att ha kontakt med myndigheter. Motståndet grundar sig ofta i att personer har tidigare dåliga erfarenheter av kontakten med myndigheter. Studien visade att uppsökarna såg sig själva som den sista möjligheten att ge personer hjälp när alla andra funktioner inte har fungerat. Att individerna har

erfarenheter av olika stödinsatser bidrog till att stödet som gavs av den uppsökande verksamheten ofta var mer flexibelt och innovativt än det som traditionellt ges av socialtjänsten. Aggett, Swainson och Tapsell, (2011) har utfört en studie på ett uppsökande projekt som riktade sig till familjer med utåtagerande barn. Familjerna hade en historia av avbrutna hjälpinsatser och beskrevs som svåra att nå eller svåra att få att engagera sig i behandling. Författarna vänder på det och menar att familjerna i stället har svårt att tillförsäkra sig stödet på det sätt som det var utformat. Studien använde sig av ”*permission seeking*” (översatt som tillåtelsesökande) i kontakten med klienter. Att söka tillåtelse kunde till exempel handla om tillåtelse att inleda ett möte, tala om ett svårt ämne eller ställa en stiga in i personens hem. Studien visar att söka tillåtelse kunde vara ett sätt att ge tillbaka makten till klienten och skapa kontakt mellan familjerna och stödsystemet

En utmaning som beskrivs i förhållande till det uppsökande arbetet var att arbetet utförs i en miljö som uppsökaren själv inte organiserar vilket kan göra arbetet oförutsägbart (Kloppenburger & Hendriks, 2013, Andersson, 2013). Lee och Plitt Donaldsons (2018) studie visar att eftersom arbetet är oförutsägbart var det viktigt att socialarbetarna kunde hantera kriser och hade möjligheten och förmågan att ta snabba beslut. Samtidigt menar Andersson (2013) att eftersom det uppsökande arbetet sker i den miljön där problemen finns är det lättare att se situationen för vad den är. Det skulle kunna innebära att socialarbetaren möter personer där dom behöver hjälp men det kan också betyda att problematik som den hjälpbehövande inte vill visa kommer upp till ytan. Detta menar Andersson kan leda till att personen känner sig trängd eller till känslor av ilska och motstånd (Ibid.). För att undvika konflikter visar Lee och Plitt Donaldsons (2018) att det är viktigt att tydliggöra den egna rollen och vilka mål man har för insatsen. Kloppenburger och Hendriks (2013) studie indikerar att respondenterna ansåg att det var svårare att bibehålla en professionell distans till klienter när mötet sker på den hjälpbehövande hemmaplan.

4 Teoretiskt ramverk

I kapitlet presenteras Michael Lipskys bok (2010) *Street-level Bureaucracy: the dilemmas of the individual in public services*. Street-level Bureaucracy översatts vanligen som *gräsrotsbyråkrati* vilka är begreppet som fortsatt kommer användas i texten. Paternalism och underlåtenhetsmakt syftar till två ytterligheter av klientens självbestämmanderätt (Blennberger, 2016, s.399ff.). Begreppen avser att komplettera Lipskys (2010) teori och bidra till en nyanserad analys av klientens självbestämmanderätt.

4.1 Gräsrotsbyråkraten

Gräsrotsbyråkrater är offentligt anställda som arbetar i direkt kontakt med medborgarna. Gemensamt för alla yrkesgrupperna som författaren benämner som gräsrotsbyråkrater är att de har en nära, ofta personlig kontakt med medborgare samtidigt finns en politiskt bestämd organisation att förhålla sig till. Lärare, poliser, och socialarbetare är exempel på gräsrotsbyråkrater som i sitt dagliga arbete interagerar med medborgare och som genom sin arbetsroll kan bereda tillträde och besluta om en rad fördelar eller sanktioner för den enskilde medborgaren (Lipsky, 2010, s.3ff.). Den klassiska byråkraten ses ofta som personligt fränkopplad och automatiserad i sina beslut. Författaren menar att gräsrotsbyråkraten skiljer sig från den klassiska byråkraten genom att de arbetar direkt med subjektet för beslutet och ofta har en personlig relation med och kan se vad beslutet får för resultat för den enskilda personens livssituation. Samtidigt som det finns en personlig kontakt med den enskilde fungerar gräsrotsbyråkraten som en upprätthållare av ordning och som grindvakt för stöd som den enskilde kan tillförsäkras genom myndigheten (Ibid.).

Lipsky menar att det finns en rollkonflikt i att arbeta nära medborgarna och fatta beslut som har stor påverkan på deras liv samtidigt som de finns en bakomliggande organisation med regler och policys att förhålla sig till (Lipsky, 2010, s.13ff.). Rollkonflikten menar Lipsky (2010, s.72ff.) består av att gräsrotsbyråkraten är en del klassisk byråkrat och en del gräsrotsarbetare. Byråkratrollen är kontrollerande, kategoriserande och eftersträvar likabehandling medan gräsrotsrollen vill se klienten

som unik individ. En konsekvens av att gräsrotsbyråkraten verkar i ett byråkratiskt system menar författaren är att gräsrotsbyråkraten letar efter lösningar för att kringgå systemet för att möta individuella behov hos personer de möter. En förutsättning för att kunna frångå den byråkratiska rollen är att det finns tillgång till resurser i form av tid (ibid.).

Trots att socialarbetare, lärare och poliser ansvarar för olika delar av välfärden och medborgares liv menar författaren att arbetsförhållandena liknar varandra på många sätt (Lipsky, 2010, s.5ff.). En gräsrotsbyråkrat arbetar med direkt kontakt med medborgare med sig själv som verktyg i mötet. Arbetets natur gör att man behöver kunna ta direkta beslut i en pågående situation. Ofta kräver situationen snabba beslut under relativt hög osäkerhet som kommer av arbetets komplexitet och oförutsägbarhet. Att ta beslut i en pågående situation, ofta med individen närvarande leder också till att gräsrotsbyråkraten måste kunna hantera reaktioner som kan komma av dennes beslut (Ibid.). Lipsky tar också upp mångtydiga mål som en gemensam faktor för gräsrotsbyråkrater. Författaren menar att det ofta finns verksamhetsmål som överlappar och säger emot varandra (Lipsky, 2010, s.40ff.). På grund av att gräsrotsbyråkraten tillhandahåller välfärdstjänster som inte är möjliga för medborgare att tillförsäkra sig på annat sätt får relationen mellan gräsrotsbyråkratin och medborgaren en ofrivillig prägel. En person som är i behov av samhällets stöd tvingas indirekt att ha kontakt med välfärdssystemet (Lipsky, 2010, s.54).

Gräsrotsbyråkrater tillhör yrkesgrupper som karakteriseras av stort handlingsutrymme i hur arbetet ska utföras. Det betyder till exempel att det finns ett utrymme att prioritera vilka arbetsuppgifter som kommer först, eller att en socialarbetare har utrymme att bestämma vem som ska sökas upp och hur ofta (Lipsky, 2010, s.13.ff.). En anledning till att handlingsutrymmet finns är att delar av arbetet som gräsrotsbyråkraten utför är för komplext för att reduceras till handlingsplaner eller regler. Socialarbetaren behöver till exempel kunna anpassa interaktionen med medborgare efter situationens och individens förutsättningar. Det fysiska mötet med individen leder till att gräsrotsbyråkraten ibland behöver ta direkta beslut på magkänsla eller efter handlingar av andra människor. Till exempel behöver socialarbetaren kunna ta beslut om att ta ett steg tillbaka då

socialarbetaren under ett möte upplever att individen känner sig rädd eller trängd (Ibid.). För att kunna möta individer med olika behov menar Lipsky (2010, s.59f) att det finns ett behov för gräsrotsbyråkraten att kategorisera individer. Till exempel kan mötet med en självmordsnära person resultera i att gräsrotsbyråkraten placerar individen inom kategorin psykisk ohälsa. Kategoriseringen kan vara en väg in i det byråkratiska systemet och till adekvata interventioner. Kategoriseringen kan också leda till att socialarbetaren inte kan se klienten som en individuell individ med unika behov.

Lipskys teori (2010) om gräsrotsbyråkraten bedöms som en lämplig att applicera på forskningsproblemet av flera anledningar. Beskrivningen av gräsrotsbyråkraten stämmer väl överens med uppsökande socialt arbete utfört inom ramen för socialtjänsten så som det framställs i den tidigare forskningen. Uppsökande arbete utförs i det direkta mötet med klienten samtidigt som det styrs av ett organisatoriskt ramverk. Att arbeta som gräsrotsbyråkrat karakteriseras av ett stort handlingsutrymme. Ett stort handlingsutrymme kan liknas med det som ges enligt Socialtjänstlagen som är en ramlag som lämnar stort utrymme för kommunerna att själva välja hur det sociala arbetet ska utformas. Lipskys teori är utformad i en amerikansk kontext och är således inte direkt överförbar till en svensk kontext i alla avseenden då det till exempel kan finnas skillnader i lagen, gräsrotsbyråkraterns befogenheter och kulturella skillnader. Trots vissa skillnader stämmer teorin väl överens med uppsökande arbete inom ramen för socialtjänstlagen som lämnar ett stort utrymme för att forma arbetet samtidigt som den ger ett tydligt ramverk att förhålla sig till.

4.2 Paternalism och underlåtenhetsmakt

Paternalism i socialt arbete utgår ifrån att det är socialarbetaren som är experten på klientens liv och således äger kunskapen om vad som bäst för denne (Blennberger, 2016, s.399ff.). Mead (1997, i Blennberger, 2016, s.401) beskriver en ny typ av paternalism i socialt arbete. Den nya paternalismen har enligt Mead kommit att involvera motprestationer för att beviljas bistånd. Då myndigheterna definierar motprestationer i form av sökta arbeten eller utbildning tar det också kontroll över att definiera vad som är ett adekvat beteende.

I kontrast till paternalism presenterar Blennberger (2016, s.401ff.) begreppet underlåtenhetsmakt. Begreppet kan beskrivas som en rädsla hos socialarbetaren att förtrycka klientens självbestämmanderätt som leder till beslut att underlåta att ingripa eller vidta åtgärder. Begreppet blir enligt Blennberg särskilt tydligt i relation till grupper som kan vara särskilt utsatta, till exempel missbrukare eller svår psykiskt sjuka. I de fall då individen har ett svårt missbruk eller är svårt psykiskt sjuk kan man ifrågasätta om individen själv har förmågan att fatta väl grundade beslut. Vidare ifrågasätts om det då är samhällets uppgift att tillgodose dennes stödbehov eller personens vilja (ibid.).

5 Metod

5.1 Metodiska överväganden

Syftet med studien är att undersöka socialarbetares upplevelse av att utföra uppsökande verksamhet riktad mot vuxna personer som inte sökt samhällets stöd. Studien avser uppnå en djupare förståelse av socialarbetares upplevelser och att på ett explorativt sätt undersöka ämnet. Den kvalitativa metoden lämpar sig enligt Bryman (2018, s.67) bäst då forskningsfrågan syftar till att ge en djupare förståelse av respondenternas upplevelser och erfarenheter. Studien genomförs därför med en kvalitativ forskningsstrategi. För att besvara studiens syfte och frågeställningar var det viktigt att lämna utrymme för respondenterna att ta upp det som de anser relevant för frågan. Den semistrukturerade intervjun ger respondenterna utrymme att utforma svaret och till viss del styra riktningen på samtalet. Samtidigt finns flera teman och övergripande frågor (bilaga intervjuguide) som kan kopplas till studiens syfte och frågeställningar (Bryman, 2018, s.560ff.).

5.2 Urval

Eftersom syftet med studien är att få en större förståelse av upplevelser som en relativt liten grupp besitter har också urvalet riktat sig mot personer som besitter önskvärda erfarenheter. Bryman (2018, s.496ff.) beskriver det målstyrda urvalet som att välja ut individer som har relevant information för studiens syfte och forskningsmål. Att studien utgår från ett målstyrt urval leder enligt författaren till att studiens resultat inte kommer att kunna säga någonting om populationen i stort. I mitt fall innebar det att välja ut personer som: arbetar uppsökande i sin tjänst, har arbetat uppsökande under minst två år, arbetar främst riktad mot vuxna och har sin anställning på socialtjänsten. En annan viktig aspekt är att det uppsökande arbetet som respondenterna arbetar med ska rikta sig mot personer som inte har uttryckt en vilja att ta emot hjälp från socialtjänsten. Anledningen till att personerna som intervjuades skulle ha två års erfarenhet var att studien syftar till att undersöka socialarbetarens upplevelser av det uppsökande arbetet. Det sågs därför som viktigt att personerna som intervjuades hade upplevt och skaffat sig en uppfattning av det uppsökande arbetet som kunde återges i intervjuerna. Att

personerna skulle arbeta på socialtjänsten handlade om att respondenterna skulle ha samma organisatoriska grund. Det ansågs också som mer intressant att se på personens självbestämmanderätt i förhållande till en myndighet än i förhållande till exempel en ideell förening.

Urvalsprocessen inleddes genom att en mellanstor kommun valdes ut. Genom att jag har en befintlig kontakt med en av enheterna i kommunen ställdes frågan där om vilka personer och tjänster inom socialförvaltningen i kommunen som stämmer in på ovan nämnda krav. Genom att låta andra personer välja ut lämpliga respondenter efter en kravlista minskar risken för att forskarens egna åsikter återspeglas i valet av respondenter och således också empirin. Dock kvarstår risken att urvalet präglas av de tillfrågades åsikter (Bryman, 2008, s.43). För att motverka risken att urvalet präglades av en enskild persons åsikter tillfrågades flera personer att peka ut lämpliga respondenter. Genom förfrågan samlades 15 namn in var av 8 stämde fullt in på beskrivningen. Ett mejl med ett informationsbrev skickades ut till personerna. I informationsbrevet tydliggjordes studiens syfte, genomförande, intervjuens upplägg samt forskningsetiska ställningstaganden. Av dom 8 personerna som fick mejlet var det fyra personer som kunde tänka sig medverka i en intervju, två personer som kunde tänka sig att ställa upp men där det inte gick att genomföra rent tidsmässigt och två personer som inte svarade. Urvalet resulterade i fyra personer som alla stämde in på ovan nämnda krav. Bryman (2008, s.395) menar att teoretisk mättnad uppnås då ingen nya relevanta data framkommer av materialet. Materialet är inte tillräckligt stort för att uppnå en teoretisk mättnad, studien kan däremot användas som ett exempel på hur socialarbetare upplever det uppsökande arbetet.

5.3 Respondenterna

För att tillförsäkra respondenternas anonymitet kommer de att presenteras som en samlad grupp. Anledningen till detta är att det är relativt få personer som arbetar uppsökande inom kommunen och identiteten riskera att avslöjas vid allt för ingående beskrivningar. Respondenterna var alla anställda inom en mellanstor kommun. Av respondenterna var tre män och en kvinna. Målet var att få en så jämn könsfördelning som möjligt vilket med tanke på urvalets storlek har tillämpats. Tre personer arbetade

som socialsekreterare inom socialförvaltningen och en person arbetade som enhetschef. Under urvalsprocessen togs beslutet att erfarenhet av uppsökande arbete var viktigare än utbildning. Respondenterna hade alla mellan fem och femton års erfarenhet av uppsökande arbete. Av respondenterna var det tre som hade socionomexamen och en person hade annan likvärdig utbildning inom socialt arbete.

5.4 Genomförande

Innan intervjun har alla respondenter fått ett informationsbrev. Av informationsbrevet framgick tydligt att medverkan är frivillig, har de uppgifter som undersökningen samlar in kommer att behandlas samt att uppgifterna endast kommer att användas för forskningsändamålet. Vidare framgick det att deltagandet kommer att anonymiseras på ett sätt så att ingen utomstående kommer att kunna identifiera en medverkande. Det framgick också att full anonymitet inte är möjlig att tillförsäkra gentemot personer som till exempel upplevt samma saker eller varit en del av samma arbetsgrupp.

Alla intervjuer har genomförts i tysta mötesrum på kommunhuset. Intervjuerna har inletts med en presentation av mig, studiens syfte, intervjuens upplägg, dom forskningsetiska kraven samt att intervjuerna kommer att spelas in. En intervjuguide har använts genom alla intervjuer. Intervjuguiden bestod av två avsnitt. Under avsnittet ”bakgrund” ställdes frågor om respondenternas könstillhörighet, arbetserfarenhet och utbildning. Bakgrundsinformation kan användas för att sätta personens svar i ett sammanhang (Bryman, 2008, s.420). Den andra delen av intervjun syftar till att framställa respondenternas upplevelse av det uppsökande arbetet. Trots att samma intervjuguide användes under samtliga intervjuerna skiftade intervjuernas längd mellan 45 min – 1h och 15 min. Det beror på att vissa respondenter lämnade mer målande svar och var mer utförliga i sin beskrivning.

När intervjuerna genomförts transkriberas de i sin helhet. Transkriberingen tar inte hänsyn till kroppsspråk, pauser eller bakgrundsljud utan är endast en skildring av vad som sägs under intervjun. I analysen har vissa citat korrigerats för att öka läsbarheten. Det innebär att eventuella talspråk och upprepningar har tagits bort. Bryman (2008, s.431) menar att citat kan behöva korrigeras för att öka läsbarheten. Författaren menar

att citat som inte korrigeras riskerar framställa respondenternas svar som otydliga och svåra att förstå då de överförs från tal till skrift. Samtliga intervjuer har utgått ifrån samma grundfrågor men sedan låtit sig styras utifrån respondenternas berättelser. Många av frågorna syftade till att vara breda och låta respondenten själv avgöra vad som ryms inom frågan. Intervjupersonerna kom i vissa fall att beröra frågor i intervjuguiden utan att frågan ställdes. Det kan till exempel bero på att studiens syfte presenterades i förväg och att ramarna för studien var kända för personerna. På så vis kunde samtalen på ett naturligt sätt komma att handla om forskningsfrågan. I vissa fall fick frågan ställas om och det försäkrades att respondenten förstått frågan. I slutet av intervjun gavs en öppen möjlighet för intervjupersonerna att ta upp ämnen som dom tyckte saknades i intervjuerna eller prata om ämnen som var särskilt viktiga för dem.

5.5 Bearbetning och analys av intervjumaterial

Efter att materialet lästs igenom flertalet gånger färgkodades olika citat eller delar av citat in i olika teman. Efter att en intervju kodats lyftets de citat som var av samma färg och tema ut i ett eget dokument för att göra materialet mer överblickbart. Samma process genomförs med samtliga fyra intervjuer. Teman som användes initialt var: ”upplevelse det uppsökande arbetet”, ”Användningsområde och begränsningar”, ”Arbetsrollen”, ”Upplevelser av individens självbestämmanderätt” och ”metoder för utförandet av det uppsökande arbetet”. För att skydda respondenternas identiteter tillfördes varje respondent ett fiktivt namn.

För att tolka empirin användes en abduktiv strategi. Men en abduktiv strategi menas att i tillägg till att förstå och förklara verkligheten utifrån intervjupersonernas perspektiv också en teoretisk förståelse av kontexten som beskrivs (Bryman, 2018, s.478). Det abduktiva tankesättet gör det möjligt att förklara och förstå empirin som framkommit av intervjun genom att använda teoretiska begrepp. Genom att redogöra för en samhällsvetenskaplig förklaring och förståelse av det som framkommer av empirin kan jag placera empirin i ett sammanhang som på ett bättre sätt framkommer som relevant för det sociala arbetet ur ett samhällsperspektiv (Ibid.).

5.6 Resultatens tillförlitlighet

För den kvalitativa forskningen används med fördel alternativa kriterier vid bedömningen om studiens reliabilitet och validitet. Kvaliteten på studien kommer därför att diskuteras utifrån begreppen tillförlitlighet och äkthet (Bryman, 2018, s.465ff.). Tillförlitligheten delas in i fyra delar men syftar till stort till att göra det tydligt för läsaren vilka metodologiska val och överväganden undersökningen gjort. Framstår undersökningen som trovärdig i förhållande till fullständiga redogörelser av forskningsprocessen, hur respondenterna fått möjlighet att ge utförliga ”täta” svar och har verkligheten beskrivits så som respondenterna uppfattar den. Då alla metodologiska val har redovisats kan också utomstående bedöma rimligheten i valen och de slutsatser som dragits utifrån dem. För att tillförlitligheten ska kunna bedömas krävs en omfattande redovisning av studiens alla delar. I studien tillförsäkras tillförlitligheten genom metodkapitels olika delar, bilaga i form av intervjuguide, bilaga i form av transkriberade intervjuer samt redovisning av sökta forskningsartiklar.

Kriteriet för äkthet syftar i det stora hela till att personer som medverkat i studien eller på annat sätt verkar/lever i det område som studien rör ska hjälpas genom studien, det kan handla om en ökad förståelse av forskningsområdet eller möjliggörande av förändring av forskningsområdet (Ibid.). Syftet med studien är att skapa en ökad förståelse för socialarbetares erfarenheter av att utföra uppsökande verksamhet riktad mot vuxna personer som inte sökt socialtjänstens stöd. Förhoppningsvis kan studien ligga till grund till ett förtydligande i socialarbetares upplevelser av det uppsökande arbetet. Eftersom intervjupersonerna inte arbetar uppsökande riktad mot en särskild målgrupp kan studien också bidra till en mer kollektiv yrkesförståelse så som efterfrågas av bland annat Andersson (2013). Målet är att arbetet ska lyfta ämnet på ett strukturerat och överblickbart sätt som kan underlätta i framtida arbete.

Forskningsämnet valdes ut på grund av ett eget intresse. Intresset väcktes under den verksamhetsförlagda utbildningen samt under senare anställning som inkluderade uppsökande arbete riktad mot personer som riskerar att förlora sitt boende. På grund av anställning och upplevelser av uppsökande verksamhet är min egen uppfattning om det uppsökande arbete riktad mot vuxna i det stora hela en positiv inställning. Eftersom

studien föränleddes av viss förförståelse och egna upplevelser gjordes flera metodiska överväganden för att motverka att egna åsikter påverkade studiens resultat. Dessa överväganden kommer presenteras som en del av metodkapitlet.

Undersökningen syftar till att öka förståelsen för ett viktigt ämne inom socialt arbete. Det ska dock sägas att det uppsökande arbetet skiljer sig stort mellan olika kommuner och att urvalet bara består av ett fåtal personer från samma kommun. Genom att belysa ett exempel på fyra sakkunniga personers upplevelser av ämnet hoppas jag att undersökningen trots allt kan öka förståelsen och belysa ett viktigt ämne. Vad det gäller storleken av urvalet är den största begränsningen tiden. Eftersom studien syftar till att lyfta fram individuella upplevelser av den uppsökande verksamheten ses det som rimligt att besvara frågeställningarna inom ramen för studien. Genom att brädda studien till att inkludera fler kommuner kanske man skulle kunna säga mer om skillnader i socialarbetares upplevelser mellan olika kommuner.

5.7 Etiska överväganden

Studien har tagit hänsyn till de forskningsetiska principerna (Vetenskapsrådet, 2002). Informationskravet syftar till att deltagare ska informeras om sitt deltagande i studien samt att deltagande är frivilligt. Informationskravet uppfylldes genom att information om studien, dess syfte och om respondenternas medverkan gavs i informationsbrevet. Informationen upprepades också inledande i intervjun. I samma process inhämtades samtycke från deltagarna i studien om sin medverkan. Konfidentialitetskravet uppfylldes genom att alla uppgifter om identifierbara personer lagrades på en dator med lösenord. I uppsatsen är uppgifterna avidentifierade på ett sätt så att utomstående inte kan identifiera enskilda personer. Nyttjandekravet uppfylls genom att uppgifter som samlats in under intervjuerna kommer att användas för att uppfylla studiens syfte.

Studien riktar inte in sig på frågor av personlig karaktär för respondenterna utan för upplevelser och beslut som en person tagit i sin arbetsroll. Det är däremot möjligt att intervjuerna berör händelser eller upplevelser som kan upplevas som svåra för respondenterna. Det var därför viktigt att tidigt klargöra att studien syftar till att belysa och öka förståelsen för ett ämne med hög relevans för socialt arbete men som få

personer har kunskap om. Att studien möjliggör för andra personer att läsa om socialarbetares upplevelser av arbetet kan också bidra till vidare forskning eller stöd för andra personer i liknande situationer. För att ytterligare skydda medverkande har alla respondenter anonymiserats så som beskrivs i Bryman (2016, s170ff.).

6 Resultat och analys

I följande kapitel presenteras en analys av respondenternas upplevelser av det uppsökande arbetet. Analysen genomförs med hjälp av Lipskys teori (2010) samt begreppen paternalism och underlåtelsemakt. Kapitlet inleds med en redogörelse av hur det uppsökande arbetet beskrevs av respondenterna samt en redogörelse för respondenternas upplevelse av målgruppen. Redogörelsen för arbetet och upplevelsen av målgruppen utgör en grund för att undersöka socialarbetares upplevelse av uppsökande verksamhet.

6.1 Uppsökande arbete i en mellanstor svensk kommun

I intervjumaterialet beskriver samtliga respondenter att det uppsökande arbetet initieras då det kommit till socialförvaltningens kännedom att det finns en oro för enskild person eller familj. Anledning till oron kunde vara att någon riskerar far illa, inte mår så bra, inte fått kontakt med på länge eller är i behov av hjälp. Oron kunde komma från skilda håll, oftast handlade det om den egna förvaltningen, allmänheten eller polisen förmedlat oron. Det framkom av respondenternas berättelser att den uppsökande verksamheten riktar sig mot de som vanligtvis inte kunde nås via dom vanliga kontaktvägarna så som telefon eller brevkontakt. Detta exemplifieras av citatet nedan:

Ja, för mig är nog uppsökande arbete, det är ju just att försöka nå dom personer som socialtjänsten av olika anledningar har fått signaler att det finns en oro för...Men som just inte tillhör den gruppen som kommer hit eller som kommer när man har skickat ett brev (Sigrid).

Gemensamt för respondenter var att man såg den uppsökande verksamheten som ett sätt att nå personer som inte själva sökt socialförvaltningen stöd. Oron kom inte från personen själv utan från en andra part. Anders beskriver att en viktig del av den uppsökande verksamheten är att söka personer där de befinner sig i syfte att vägleda personen till rätt stödfunktion:

Ja, det är ju att få kontakt med en person som inte har sökt själv för att få hjälp. Att man söker dom hemma eller om dom är hemlösa, ute på stan. Ja där dom befinner sig helt enkelt. Och försöka bygga en relation för oftast finns det, det vi får som uppdrag att nå önskar att dom ska få någon slags hjälp eller vägledning någonstans (Anders).

Citatet bekräftar Anderssons (2013) definition av den uppsökande verksamheten som riktad mot personer som annars är svåra att nå i syfte att bygga broar mellan den hjälpbehövande och någon typ av stödfunktion till exempel sjukvård eller socialtjänst. Intervjuerna ger inga exempel på att uppsökarna möter människor i behov av stöd som socialarbetarna inte haft kännedom om sedan tidigare. En anledning skulle kunna vara att socialarbetarna inte befinner sig i miljöer där det i högre utsträckning vistas personer som kan vara i behov av hjälp så som presenteras av Socialstyrelsen (2012). Detta tyder på att verksamheten mer punktinriktat söker personer som det redan finns en oro för och inte fokuserar på att närvara i riskfyllda miljöer för att arbeta förebyggande.

Att personen som söks upp inte går att nå de vanliga kontaktvägarna behövde inte betyda att det aldrig funnits en kontakt mellan individen och socialförvaltningen. I intervjuerna framkom att det uppsökande mötet kunde vara ett sätt att inte helt släppa personer som tackat nej till en insats som socialförvaltningen bedömt att personen är i behov av:

Vi ser att vi skulle kunna ge hjälp men personen vill inte ha någon hjälp och det är inte tvång som är aktuellt. Då måste man ju släppa dom ärendena. Och då kan uppsök också kunna vara att kanske hänga sig kvar lite grann, att kanske komma tillbaka efter ett litet tag och kanske fråga – vi finns ju fortfarande om det är så att du har ångrat dig, eller så (Sigrid)

Citatet visar att Sigrid såg den uppsökande verksamheten som ett verktyg att hålla kontakt med personer som har tackat nej till insatser från förvaltningen. Citatet bekräftar Housenbold Seiger (2003) som menar att uppsökande verksamhet också kan vara skademinimerande genom att ge stöd till en person på dennes villkor utan att tvinga den att genomgå behandling. Även Lee och Plitt Donaldssons (2018) studie visade att uppsökande socialarbetare behövde acceptera att alla personer inte var villiga att göra förändringar i sin situation. Citatet visar tendenser på dels underlåtenhetsmakt, dels paternalism (Blennberger, 2016). Respondenten beskriver hur man underlåter att agera baserat på individens egen vilja att inte ta emot hjälpinsatser. Samtidigt anser man att det finns ett behov av att hänga kvar. Det upplevda behovet av att ”hänga sig kvar” skulle kunna grunda sig i paternalismens

tanke om socialarbetaren som experten på klientens liv. Citatet tillsammans med den tidigare forskningen (Housenbold Seiger, 2003; Lee & Plitt Donaldssons, 2018) och Blennberger (2016) tyder på ett komplext förhållande mellan att individen inte ska utsätta sig själv eller andra för fara och individens självbestämmanderätt.

6.1.1 Socialarbetarnas upplevelse av målgruppen

Syftet med den uppsökande verksamheten kan till viss del knytas till målgruppens behov. Gemensamt för alla respondenterna var att man ansåg att uppsökande socialt arbete riktade sig mot vuxna personer med befintlig social problematik och inte som en förbyggande insats. Detta exemplifieras av följande citat:

Så uppsök för mig är nog dom som har någon form utav bekymmer som på något sätt har kommit till socialtjänstens kännedom (Sigrid)

Av respondentens svar framkommer att förebyggande uppsökande arbete främst kopplas till verksamhet riktad mot ungdomar medan arbetet med vuxna handlar om att möta en befintlig social problematik:

Jag har ju mest sysslat med uppsökande arbete som handlar om att komma in i, där det redan finns social problematik. Också för att jag har jobbat mest med vuxna (Fredrik).

När det har gått så långt att någon reflekterar över att - den där personen ser ju inte ut att må bra då är vi ju i efterkant men vi kan likväl rätta till det och erbjuda rätt hjälp (Alexander).

Föregående avsnitt tyder på att frågan om att söka upp en person väcks först då en andra part uttrycker oro för en person. Alexanders citat visar på en möjlig konsekvens av ärendegången. För att en person ska anmäla oro för en annan person måste det också finnas en social problematik som är stor nog för att väcka allmänhetens eller myndigheters uppmärksamhet. Andersson (2005) menar att det skett en förändring vad det gäller målgruppen för det uppsökande arbetet från att rikta in sig på mer förebyggande insatser till att rikta in sig på mer avancerad social problematik så som svår psykisk ohälsa eller missbruk.

Ur intervjuerna framkom också exempel på att den uppsökande verksamheten kunde vara vägen in i stödsystemet för personer som inte hade förmågan att själva söka stöd. Att söka upp personen blev då ett sätt att sänka tröskeln för den personen. Fredrik beskriver en del av målgruppen som personer med låga funktioner eller med psykiska funktionshinder:

Jag tror att det fyller en jätteviktig funktion för dom som har låga funktioner och för dom som har svårt att kanske komma hit (...) En del av som har ju också olika psykiska funktionshinder som för att man har vårt att komma till skott eller man har svårt att få saker gjorda, ta kontakt och så (Fredrik).

För även om dom har koll på det så kanske dom inte har förmåga att kräva sin rätt. Det måste vi hjälpa dom och uppsökande är ett sätt att göra det. För kommer man hem till någon som har misär hemma så kan man säga ”men du orkar ju inte att städa här hemma”, ”du har ju rätt att få hemtjänst”. Och att man faktiskt kan hjälpa dom att få det som dom behöver (Fredrik)

Citaten visar inte på något motstånd att ta emot hjälp utan snarare på ett behov av stöd och hjälp för att tillförsäkras adekvat stöd. Av citaten framkommer att personer som inte själv har förmågan att ansöka om till exempel hemtjänst kan få hjälp av uppsökande socialarbetare för att tillförsäkras sin rättighet. Lipsky (2010) beskriver gräsrotsbyråkratens arbete som för komplext för att reduceras till handlingsplaner eller regler. I fallet ovan skulle det kunna betyda att frångå normal ärendegång där en person i behov av hemtjänst ansöker om hemtjänst på eget initiativ. I likhet menar Andersson (2013) att det uppsökande arbetet riktas mot personer som inte kan sorteras in och hjälpas efter mallar som annars ofta används inom socialtjänsten. Sammanfattningsvis upplevde respondenterna målgruppen som personer med befintlig social problematik och/ eller låga funktioner till följd av till exempel psykisk ohälsa.

6.2 Arbetets utmärkande egenskaper

Kapitlet avser framställa vilka delar av arbetet som respondenterna upplevde som centrala och utmärkande för den uppsökande arbetet. I empirin framstod flera tillvägagångssätt som viktiga i utförandet av det uppsökande arbetet. I kapitlet presenteras respondenternas svar genom fem teman: Kontinuerliga besök, ett flexibelt arbetssätt och att bygga relationer.

6.2.1 Kontinuerliga besök

Det framgick under intervjuerna att det generellt sätt tar lång tid att motivera personer att ta emot stöd. Respondenterna upplevde att det ofta krävdes flera möten över tid för att motivera en person till att ta emot stöd. Samtidigt fanns det vissa tillfällen då man vid ett första möte kunde hjälpa personen till rätt stödinsats:

Ibland få man napp direkt, ibland fick man kanske åka dit 7–8 gånger och ibland så var man där 25 gånger och dom nappar aldrig (Anders).

Alexander och Fredrik förklarar hur de går till väga då en person inte vill ha kontakt.

Men det man gör det är väl att man söker upp dom en gång till sen. Första gången då kanske man säger ”men vi kan ju höras imorgon”, då har man ju en ingång där, mer och mer avväpnade. Men man försöker hela tiden att vara den där lite ihärdiga men ändå på ett mjukt sätt (Alexander)

Då handlar det ganska mycket om motiverande. Att det uppsökande arbetet är en viktig motiverande faktor, eller inte faktor men insats (Fredrik).

Av citaten framkommer att målet med att söka upp en person vid flera tillfällen var att motivera individen till att ta emot stöd. Vidare visar citaten visar att respondenterna såg motiverande insatser som en viktig del av den uppsökande verksamheten. I flera av intervjuerna nämndes att det ofta var omständigheter som kallt väder eller slut på pengar som gjorde att personer ändrade sig. I kontrast till att återkomma och att söka upp flera gånger framkom att uppsökarna ofta tog ett steg tillbaka för att inte framstå som påstridiga:

Släppa så fort man känner att den här personen känner sig lite jagad eller personen blir misstänksam. Att man backar jättesnabbt och säger att – bara fundera på detta, vi kommer tillbaka igen en annan dag. Alltså så att man inte är så påflugan (Sigrid).

Citatet visar att upprepade besök ibland medförde att personer kände sig jagade. Syftet med att ta ett steg tillbaka var då att kunna återkomma vid ett senare tillfälle då personen kunde vara mer mottaglig för att ta emot stöd. I enighet med det som framgår av citaten visar Anderssons studie (2013) att socialarbetare som ville skapa kontakt med en person som visade motstånd till detta ibland medvetet tog ett steg tillbaka för att invänta att personen tog första steget till kontakt. Att invänta att den hjälpbehövande tar

första steget skulle också kunna leda till att personen inte känner sig jagad. Lipsky (2010) menar att gräsrotsbyråkrater tillhör yrkesgrupper med ett stort utrymme att bestämma hur arbetet ska utföras. Ett exempel på ett sådant handlingsutrymme skulle kunna vara att bestämma hur många besök en individ behöver. En anledning till att handlingsutrymmet finns där menar författaren är att arbetet är för komplext för att reduceras till handlingsplaner eller regler. I citaten ovan framkommer att det inte finns några förbestämda riktlinjer för hur många besök varje person ska få utan att det skiljer sig från fall till fall. Arbetets komplexitet leder oss in på nästa tema.

6.2.2 Ett flexibelt arbetssätt

I intervjuerna framkommer flera exempel på att man tar beslut eller handlar utanför socialtjänstens ordinarie handlingsplaner, att ”tänka utanför boxen” är exempel på något som upplevdes viktigt hos respondenterna. Att inte använda ordinarie handlingsplaner bidrog till att respondenterna behövde vara flexibla i sitt tänkande och handlande för att utföra arbetet. Följande citat visar på arbetets flexibilitet:

Det står ju inte i någon rutin att vi ska göra så. Eller att det ens är möjligt att göra så. Så jag tror att om man ska jobba med uppsök så måste man gå lite utanför rutiner. Klart man ska hålla sig till regler och till lagen och så men den är ju ganska, den ger ju ganska mycket spelrum (Sigrid).

Vi har ju ingen mall där alla faller in i utan varje person har sin egen planering och sina egna behov (Alexander)

Citaten ovan är exempel på att uppsökarna såg ett behov av att kunna anpassa arbetet efter individens situation och behov och frånga fasta rutiner. Det som respondenterna ger uttryck för kan tolkas som att det verkar inom ett handlingsutrymme som Lipsky (2010) talar om. Det innebär att gräsrotsbyråkratens arbete karakteriseras av ett stort handlingsutrymme i hur arbetet ska utföras. Författaren menar att handlingsutrymmet blir nödvändigt då delar av arbetet som gräsrotbyråkraten utför är för komplext för att reduceras till handlingsplaner eller regler. Respondenternas handlingsutrymme skulle också kunna liknas vid det som ges av Socialtjänstlagen (2001:453) som lämnar stort utrymme att anpassa socialtjänstens arbete efter till exempel lokala förhållanden eller klientens individuella behov. Flexibiliteten framstår på så vis som en förutsättning för arbetet.

Av intervjuerna framkom flera exempel på att respondenterna möter människor vars situation eller person de har mycket lite information om. Att respondenterna går in i mötet med lite förkunskap skildras i citatet:

Man vet aldrig, det som står på pappret man får från mottagningsgruppen stämmer inte alltid överens med det man möter när personen i fråga öppnar sin lägenhetsdörr (Anders)

Av Anders berättelse framgår att den information som till exempel framställs i en orosanmälan inte alltid stämmer överens med det som uppsökaren möter. I de fall då verkligheten visar sig vara annorlunda än vad som framgått av anmälan krävs ett flexibelt arbetssätt och en förmåga att anpassa sig efter situationen. Även Lipsky (2010) menar att gräsrotsbyråkraten använder sitt handlingsutrymme för att ta beslut i pågående möte. Kloppenburg och Hendriks (2013) studie visar att en utmaning som beskrivs i förhållande till det uppsökande arbetet var att arbetet utförs i en miljö som uppsökaren själv inte organiserar vilket kan göra arbetet oförutsägbart. Att använda ett flexibelt arbetssätt kan på så vis vara ett sätt att möta den osäkerhet som respondenterna upplevde i sitt arbete.

6.2.3 Att bygga relationer

Att bygga relationer är ett brett tema som innefattar stora byggstenar för det sociala arbetet och för det uppsökande arbetet. Bland annat framgår av empirin att - ta människors problem på allvar, att lyssna och bygga allians som viktiga delar av relationsskapandet. Ett talande citat ges av Anders som berättar om hur han bygger relation med personer som inte sökt hans hjälp:

Det är ju det här med att vara öppen med vem man är och varför man är där. Lyssna, inte ställa så många frågor i början utan att försöka få personen att berätta själv. Och försöka vara så öppen som möjligt och verkligen tänka sig för så att man inte säger något dömande eller ifrågasätter hur dom ser eller upplever saker och ting. Vara väldigt lyhörd tänker jag är jätteviktigt (Anders).

Anders pratar om att vara tydlig med den egna rollen, att lyssna, vara icke dömande och öppen. Alexander ger ett exempel på hur ett samtal kan tala om en svår boendesituation utan att tala om det som ett problem:

Inte vara pådrivande att man ”Du kan ju inte bor här” utan man får bara, men om dom bor i någon liten koja, ”vad mysigt du har fått till det” här till exempel, kan man ju säga i stället för det är mer inbjudande till ett samtal. Då kanske dom säger ”ja jag har hittat dom här grejerna här i containern här borta”. Då kommer man in lättare (Alexander).

Citatet visar på hur socialarbetaren inte pratar om boendesituationen som ett problem och hur man på det sättet kan bjuda in till ett samtal. Fredriks citat understryker vikten av det fysiska mötet för att skapa relationer och inleda förändringsarbete

Åter igen så handlar det om att träffas. För det är då som här saker händer. Det här händer i relation till andra människor. Det är då man börjar tänka. Broschyrer i alla ära, chattfunktioner jättebra för en del, jag tror att man behöver träffas (Fredrik)

De tre citaten ovan visar att respondenterna upplevde det som en viktig del av arbetet att skapa relationer för att kunna motivera individen att ta emot hjälp. Lee och Plitt Donaldsons studie (2018) visar att socialarbetarna i studien upplever det uppsökande arbetet som en process av att bygga meningsfulla relationer och tillit vilket krävde ett långsiktigt synsätt på relationer och förändringsarbete. Författarna framhåller ett icke dömande förhållningssätt som en viktig komponent i mötet. Studien bekräftar bilden av relationsskapande som en viktig del av det uppsökande arbetet. Citaten visar också på en vilja att kringgå befintliga rutiner och betona det unika och personliga i varje möte. Enligt Lipsky (2010) finns en inbyggd rollkonflikt i gräsrotsbyråkratens arbetsroll. Den byråkratiska organisationen betonar vikten av likabehandling och kategorisering medan gräsrotsrollen strävar efter att möta och hjälpa varje person som unik individ. I citaten framgår att respondenterna har olika metoder för att kringgå befintliga rutiner och skapa nära och personliga relationer med personer de möter. Det skulle kunna tyda på att respondenterna betonar gräsrotsarbete som en viktig del av det uppsökande verksamheten.

6.3 En komplex arbetsroll

Det uppsökande arbetsrollen framställdes i intervjuerna som annorlunda från en kontorsbaserad tjänst på socialtjänsten. Respondenterna upplevde flera för- och nackdelar med arbetsrollen. Respondenterna såg möjlighet att anpassa insatsen efter förutsättningarna som en av som största fördelarna med den uppsökande verksamheten.

Framför allt framstod bilden av att den som arbetar uppsökande behöver tycka om det flexibla arbetssättet:

Det är spännande, varje nytt uppsök är en utmaning. Man vet oftast väldigt lite om van som väntar en (Anders)

Om man tycker om det oplanerade, när man inte vet vad som händer, då ska man jobba uppsökande. Oerhört kreativt oerhört ... problemlösningsförmågan ställs på spets (Fredrik).

Citaten visar att respondenterna upplevde sin arbetsroll som spännande, utmanande och kreativ. En del i att vara flexibel och ställas inför utmaningar var att socialarbetarna som arbetade uppsökande också behövde hitta flexibla lösningar på svåra situationer. Citaten ovan återknyter till det flexibla arbetssättet som presenteras i avsnittet ovan.

En del av att arbeta med socialtjänstens uppsökande verksamhet var att respondenterna ibland hamnade i en mellanställning där man dels hade den egna arbetsrollen, dels myndigheten att förhålla sig till. Fredrik beskriver sin arbetsroll i följande citat:

För här jobbar ju på något vis som en förlängning av myndigheten, det gör man ju alltid. Men när det handlar om det här med makt så som uppsökare så hamnar man ju ofta i någon slags mellanställning. Du tillhör myndigheten men du är inte riktigt myndighetsperson för att du inte sitter där i huset och du har kanske inte dom formella, rent formellt så fattar du inte beslut (Fredrik).

Citatet beskriver en konflikt i att arbeta nära medborgarna samtidigt som de finns en bakomliggande organisation med regler och policys att förhålla sig till. Det kan beskrivas som en konflikt mellan myndighetens byråkratiska struktur och det faktiska arbetet som kräver flexibilitet. Samtidigt beskriver Fredrik att en fördel med rollen som myndighetsperson är att den tillhandahåller en position som gör det möjligt att bidra till förändring för en individ:

Att dom träffar personer som dom kan lita på och som också har en position där dom kan göra någonting. Så att det blir skillnad, så att det finns ett hopp om en förändring om det behöver förändras (Fredrik)

Citaten är ett exempel på den dubbla rollen som Lipsky (2010) beskriver. Författaren menar att det finns en konflikt i att arbeta nära medborgarna och fatta beslut som har stor påverkan på deras liv samtidigt som de finns en bakomliggande organisation med

regler och policys att förhålla sig till. Även om respondenterna i studien inte har formell myndighetsutövning i sina uppsökande roller så som författaren beskriver finns det flera likheter. I sin uppsökande roll har socialarbetarna möjlighet att besluta om att till exempel avsluta uppsökande insatser riktat mot en person, hur många uppsöksförsök som ska göras och till vilken stödinsats de anser lämpligast att hänvisa till. Alla besluten har förutsättningarna för att skapa en stor påverkan på individens liv. Respondenterna skulle kunna liknas vid det som Lipsky beskriver som gatekeepers för samhällets stödinsatser.

Av intervjuerna framkom också flera saker som var svåra i det uppsökande arbetet. Från samtliga respondenter framkom att socialarbetaren ofta hade begränsad information om fallet och liten möjlighet att förbereda sig för sitt arbete. Att det fanns lite information bidrog till att mötet i sig sågs som oförutsägbart:

Man ska ju alltid ta det säkra före det osäkra. Det är ju någonting man alltid ska ha i bakhuvudet när man gör uppsök också, att man får ju vara väldigt försiktig, för man vet aldrig vem personen är, om den kan vara aggressiv eller ha vapen eller vad fasen som helst, det vet man ju inte (Alexander)

Respondenternas uppfattning stämmer väl överens med den tidigare forskningen som visar att arbetet utförs i en miljö som uppsökaren själv inte organiserar vilket kan göra arbetet oförutsägbart (Kloppenborg & Hendriks, 2013; Andersson, 2013). Andersson (2013) framför också att det uppsökande arbetet utförs på den hjälpbehövandes hemmaplan och att det kan leda till att problematik som den hjälpbehövande inte vill visa kommer upp till ytan. Detta menar författaren i sin tur kan leda till att personen känner sig trängd eller till känslor av ilska och motstånd. Citatet visar dessutom på att Alexander upplever att arbetets oförutsägbarhet kan medföra en risk för hotfulla eller farliga situationer. Lipsky (2010) menar att gräsrotsbyråkratens arbete ofta kräver snabba beslut under relativt hög osäkerhet som kommer av arbetets komplexitet och oförutsägbarhet. Att ta beslut i en pågående situation, ofta med individen närvarande leder också till att gräsrotsbyråkraten måste kunna hantera reaktioner som kan komma av dennes beslut. I citatet ovan skulle det till exempel kunna handa om att besluta att ta ett steg tillbaka då respondenten upplever situationen som hotfull.

I intervjuerna framkom också bilden av att respondenterna upplevde att de mötte fördomar kopplade till den egna arbetsrollen. En viktig del av arbetet var då att vara tydlig med vad socialarbetaren kan erbjuda. Tydligt från flera av intervjuerna var just vikten av att förmedla insatserna som ett erbjudande. Detta exemplifieras av citatet nedan:

Men jag tänker att för mig är det ju jätteviktigt att man försöker att ganska så snabbt förmedla att man har något att erbjuda. Att man inte är där för att man ska kontrollera eller att man ska säga så här får du inte göra (Sigrid).

Av citatet framkommer att respondenten försöker arbeta mot de fördomar som personer kan ha gentemot socialtjänsten samtidigt som respondenten förmedlar information om vad socialtjänsten kan erbjuda. Citatet visar också att respondenten försöker frångå sin byråkratiska roll genom att tona ner den kontrollerande och betona den stödjande och hjälpande delen av arbetsrollen. Lipsky (2010) menar att gräsrotsbyråkratens arbetsroll är dubbel i det avseende att gräsrotsbyråkraten dels kan ses som upprätthållare av samhällelig ordning, dels som grindvakt för stöd som den enskilde kan tillförsäkras genom myndigheten. Författaren menar att en konsekvens av att gräsrotsbyråkraten verkar i ett byråkratiskt system är att gräsrotsbyråkraten letar efter lösningar för att kringgå systemet för att möta individuella behov hos personer de möter. Sigrids citat är ett exempel på när respondenterna betonar ett mjukare bemötande än det byråkratiska som traditionellt beskrivs som personligt fränkopplad och automatiserat (Lipsky, 2010).

6.4 Socialarbetarnas upplevelse av målgruppens självbestämmanderätt

Av Socialtjänstlagen (2001:453) framgår att socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet. Av empirin framkommer att individens självbestämmanderätt i den uppsökande verksamheten är flertydig och påverkas av faktorer som individens egen förmåga, situationens riskfaktorer och hänsyn till ingripandes storlek. Anders beskriver sin syn på individens självbestämmanderätt i den uppsökande verksamheten på följande sätt:

Eftersom dom inte har bett om att få kontakt så hamnar man ju där att man måste få personen att vilja själv. Men det viktiga är ju att personen är med på det annars är det inte lönt (Anders).

I citatet framgår respondentens vilja att motivera individen till att ta emot stöd, för att på så sätt respektera individens autonomi. Det är tydligt i samtliga intervjuer att uppsökarna återkommer och fortsätter att arbeta motiverande efter det att individen tackat nej till insatser eller till kontakt med socialförvaltningen:

Även om en person säger ”nej tack jag vill inte ha någonting” så finns det ett stort ansvar för socialtjänsten att följa upp, att komma tillbaka och fråga igen (Sigrid).

Att söka upp personer där de befinner sig kan vara en väg till att erbjuda adekvat lättillgängligt stöd på den hjälpbehövandes egna villkor. Samtidigt finns en risk att upprepade besök i syfte att motivera i stället kränker den enskildes integritet (Socialstyrelsen, 2021). Det finns även en risk att socialarbetaren övertar rätten att bestämma över individens liv och vad som är bäst för denne. Paternalism utgår från tanken om socialarbetaren som expert på klientens liv (Blennberger, 2016). Från svaren ovan skulle man kunna tolka att individens nej sågs som någonting som behöver omvandlas genom motiverande insatser eller att individen får flera möjligheter att tacka ja till insatser. Fredrik beskriver hur man kan arbeta med motstånd från individen:

Sen finns det massa historier om när det inte har gått bra, där folk blir arga, men min erfarenhet är att ja dom blir det dom första gångerna men det går att jobba med det motståndet om man gör det på ett ödmjukt och omsorgsfullt sätt (Fredrik).

Citatet tyder på att respondenten såg ett behov av att arbeta med motståndet för att omvandla individens vilja att ta emot hjälp. Det kan till viss del liknas vid del som Blennberger (2016) kallar paternalism i det avseendet att respondenten har en agenda med att arbeta med motståndet. I relation till risken att det sociala arbetet övergår i paternalism ställs målgruppen och målgruppens förmåga att fatta välgrundade beslut. Att underlåta att ta beslut i rädsla att förtrycka individens självbestämmanderätt i arbetet med till exempel personer med svår psykisk ohälsa eller missbrukare skulle kunna leda till onödigt lidande för individen (Blennberger, 2016).

I avsnitt 6.1.1 framstår att målgruppen som personer med befintlig social problematik och/ eller låga funktioner till följd av till exempel psykisk ohälsa. Sigrid beskriver svårigheten med att möta personer med psykisk ohälsa som nekar till insatser i följande citat:

Men just dom som väldigt tydlig sagt att dom inte vill ha någon hjälp och så hänger vi oss ändå kvar. Så kan man ju känna att det är en balansgång då ju. Hur mycket man ska göra (...) För att vi måste också respektera att vi kommer ju aldrig kunna inleda utredning på någon som säger nej, det går ju inte. Men vi kan ju fortsätta att försöka motivera (Sigrid).

Citatet visar att respondenten, trots att individen tydligt sagt nej, hänger sig kvar i ärendet. Av JO:s beslut 1998/99 s.224, framgår att socialtjänstens ansvar för personer med psykiska funktionshinder innefattar att genom uppsökande verksamhet motivera enskild att ta emot behövlig hjälp. Ansvaret för motiverande insatser kvarstår även då individen tackat nej till stödinsatser. I besluten tydliggörs att man med hänsyn till individens självbestämmanderätt inte kan tvinga en individ att ta emot stödinsatser, men att ansvaret för motiverande insatser för att ta emot adekvat stöd kvarstår. Särskilt långt sträcker sig ansvaret för dom grupper som socialtjänsten enligt Socialtjänstlagen har ett särskilt ansvar för. Flera av respondenterna beskrev en frustration i förhållande till att möta personer med svår social problematik som nekar till att ta emot stöd. Alexander beskriver:

Fast den tackar ju nej till all hjälp och den är inte inom ramen för att bli inlagd någonstans. Då blir det ju det här dilemmat och det är ju... Man vet själv att den personen mår ju inte bra av den här situationen men den väljer att må dåligt själv. Och det är ju en jättejobbig situation tycker jag (Alexander).

Ur citatet skulle kunna tydas en frustration då verktygen som beskrivs tidigare, att återkomma och att motivera, inte räcker till.

Av intervjuerna framgick flera exempel på att dröja sig kvar trots att individen nekat till insatser. Att fortsätta söka upp en person behövde inte betyda att kontakten enbart handlade om att motivera till insatser. Ett tydligt exempel på att erbjuda stöd på individens egna villkor är följande citat:

Vi hade en man som bodde under en bro i den centrala delarna av staden. Han var oerhört social, han hade bott där i många år. Han älskade när vi kom, han tutade oss fulla med olika berättelser och historier. Men han var ganska knepig. Han ville inte ha någon hjälp för att han hade ju en bostad, han bodde ju där. Så vi var hos honom i alla fall en gång i veckan under tre år kanske. Och sen plötsligt en dag så säger han – dom ska bygga om bron, så jag blir bostadslös – okej vill du ha någon hjälp med det då? Ja det ville han (Fredrik)

Fredrik beskriver hur mannen under bron ser sitt behov av boende som tillgodosett. Trots att mannens definition av bostad skiljer sig från respondentens accepterar uppsökarna mannens beslut. Fredrik berättar senare om hur personen under bron flyttar in i en egen lägenhet. Att enskilda är medvetna om sina rättigheter kan leda till att den enskilde vet var den kan vända sig när behovet eller viljan av att ta emot stöd uppstår. Att den enskilde får information om sina rättigheter kan också vara ett sätt att möjliggöra för individen att fatta beslut om den egna situationen.

Att arbeta för en myndighet som har det yttersta ansvaret för att dom som vistas där får det stöd och hjälp dom behöver samtidigt som man har i uppdrag att tillförsäkra individens självbestämmanderätt kan vara ett mångtydigt uppdrag. Fredrik talar om en balansgång mellan att kunna ge adekvat hjälp och samtidigt respektera individens integritet:

Det handlar också om det här med integritet, för litegrann som din frågeställning är så integriteten ligger ju i ena vågskålen och i den andra måste de ju ligga någonting annat och det är ju hjälpen (Fredrik).

Citatet visar att respondenten anser att intrånget i individens privatliv bör vägas mot den hjälpen individen kan tillförsäkras genom myndigheten. Lipsky (2010) menar att kontakten med välfärdsystemet aldrig kan ses som helt frivillig då systemet som gräsrotsbyråkraten verkar inom tillhandahåller välfärdstjänster som inte är möjliga för medborgare att tillförsäkra sig på annat sätt. Med utgång i det resonemanget kan man fråga sig om kontakten mellan individ och socialtjänsten någonsin kan ses som frivillig.

7 Slutsats

I kapitlet presenteras studiens centrala resultat. Slutsatserna presenteras uppdelat i respektive frågeställning.

Hur upplever socialarbetare sin arbetsroll i det uppsökande arbetet riktat mot vuxna personer?

Av empirin framgår att respondenterna upplevde sina arbetsförhållanden som annorlunda än andra kontorsbaserade tjänster på socialtjänsten. Anledningen var att de upplevde arbetet som mer flexibelt, utmanande och spännande. Respondenterna upplevde flera för och nackdelar med arbetsrollen. Respondenterna upplevde sitt arbete som spännande och som en utmaning ofta på grund av att man visste lite om vad som väntade. Att respondenterna inte visste vad som väntade när de sökte upp en person gjorde att respondenterna använde sig av ett flexibelt arbetssätt för att möta den osäkerhet som respondenterna upplevde i sitt arbete. En viktig förmåga var att våga tänka utanför rutiner och checklistor som socialtjänstens arbete annars utgår från. Av materialet framgick att några av respondenterna upplevde att de stod mellan förvaltningen och fältet eller att man hade dubbla arbetsroller. Respondenternas betoning av flexibilitet och det personliga mötet visar uppsökande socialarbetare tonade ner den byråkratiska delen av arbetsrollen.

Vad upplever socialarbetare som det uppsökande arbetets möjligheter och begränsningar?

Respondenterna såg den uppsökande verksamheten som ett sätt att nå en komplex målgrupp som befinner sig i en risksituation och som annars är svåra att nå. Man såg det som en tillgång att möta personer i det som är svårt där det är svårt. Den uppsökande verksamheten kunde vara vägen in i stödsystemet för personer som inte hade förmågan att själva söka stöd. Man såg också att det kunde vara ett verktyg att hjälpa personer som inte kan sorteras in och hjälpas efter mallar som annars ofta används inom socialtjänsten. Respondenterna såg också att den uppsökande verksamheten kunde vara ett sätt att utjämna maktförhållandet mellan socialarbetare och klient genom att mötet sker i klientens privata sfär. Det framkom också att socialarbetaren ofta hade begränsad

information om fallet och liten möjlighet att förbereda sig. Att det fanns lite information bidrog till att mötet i sig sågs som oförutsägbart. Oförutsägbarheten i mötet sågs i vissa fall som en risk då respondenterna ibland befann sig i riskfulla situationer.

Hur upplever socialarbetaren balansen mellan att göra ingrepp i individens liv och individens rätt till integritet och självbestämmande i det uppsökande arbetet?

Att söka upp personer där de befinner sig kan vara en väg till att erbjuda adekvat lättillgängligt stöd på den hjälpbehövande egna villkor. Att söka upp personer kan samtidigt riskera att leda till övertramp i relation till individens självbestämmande. Av analysen framkommer att socialarbetarnas upplevelse av individens självbestämmanderätt i den uppsökande verksamheten är flertydig och påverkas av många faktorer som individens egen förmåga, situationens riskfaktorer och hänsyn till ingripandes storlek. Paternalism och underlåtelsemakt är två begrepp som kan användas för att beskriva två ytterligheter av individens självbestämmanderätt i uppsökande arbete. Paternalism kan leda till att den enskildes vilja inte respekteras. Underlåtelsemakt kan leda till att individen tar skada då samhället underlåter att agera i en riskfylld situation.

Resultatet visar att man med hänsyn till individens självbestämmanderätt inte kan tvinga en individ att ta emot stödinsatser, men att ansvaret för motiverande insatser kvarstår. Framför allt framhölls ett ansvar för de grupper som socialtjänsten enligt Socialtjänstlagen har ett särskilt ansvar för. Empirin visade ett komplext förhållande mellan att individen inte ska utsätta sig själv eller andra för fara och individens självbestämmanderätt. Flera av respondenterna beskrev en frustration i förhållande till att möta personer med svår social problematik som nekar till att ta emot stöd. Respondenterna såg den uppsökande verksamheten som ett verktyg för att förmedla information om rättigheter till den enskilde. Informationen kunde i sin tur möjliggöra för individen att fatta beslut om den egna situationen. Att vara en myndighet med det yttersta ansvaret för att de som vistas där får det stöd och hjälp som behöver samtidigt som man har i uppdrag att tillförsäkra individens självbestämmanderätt kan vara ett mångtydigt uppdrag.

8 Avslutande reflektion

I analysen har Lipskys teori använts för att analysera empirin som framkommit av intervjuerna. Teorin utgår inte enbart från socialarbetares arbetsförhållanden. Analysen har visat att Lipskys teorier är applicerbara på socialarbetare som arbetar uppsökande. Att teorin på ett allomfattande sätt syftar till att beskriva gräsrotbyråkraters arbetsförhållanden gör att teorin är applicerbar på ett övergripande sätt. Det har dock framgått av analysen att teorin inte helt går att applicera på en detaljnivå. Till exempel var socialarbetarna i studien inte ansvariga för myndighetsbeslut i sin uppsökande arbetsroll och försökte ofta kringgå den byråkratiska strukturen i utförandet av arbetet. Att socialarbetaren inte har myndighetsutövning i sin uppsökande roll skulle kunna leda till att kontakten med klienten kan vara mer personligt. Det skulle också kunna leda till att uppsökaren på ett bättre sätt kan stötta och arbeta tillsammans med klienten. En negativ konsekvens av att uppsökarna inte själva kan ta beslut är att fler personer behöver involveras i klientens liv och att ärendegången kan bli mer komplicerad.

Studien pekar på en bred målgrupp som behöver kunna möta socialtjänsten på andra villkor. Att socialtjänsten har det yttersta ansvaret för kommunens invånare gör att det behöver finnas möjlighet att tillförsäkras en skälig levnadsstandard även för de med särskilda behov. Eftersom socialtjänsten ska vara tillgänglig för alla behöver vi också öppna för möjligheten att mötas på andra platser än inom myndighetens fysiska väggar. Det framgår i inledningen att många kommuner saknar uppsökande verksamhet riktat mot vuxna. Det väcker frågan om hur dessa kommuner arbetar för att nå gruppen som har behov av stödinsatser men som själva inte söker socialtjänstens stöd. Socialstyrelsens nya lagförslag öppnar för möjligheten att utvidga det uppsökande arbetet och få fler kommuner att starta upp uppsökande verksamheter.

En viktig framtida forskningsfråga är ett mer generellt klientperspektiv på uppsökande verksamhet. Särskilt intressant vore att se till klientens upplevelse av självbestämmanderätt i den uppsökande verksamheten. Det skulle också vara intressant att undersöka hur den uppsökande verksamheten skiljer sig mellan kommuner. Det framgår i inledningen att många kommuner saknar uppsökande verksamhet riktat mot

vuxna. Det väcker frågan om hur dessa kommuner arbetar för att nå gruppen som har behov av stödinsatser men som själva inte söker socialtjänstens stöd.

9 Referenser

Aggett, P. Swainson, M. Tapsell, D. (2011). Seeking permission: an interviewing stance for finding connections with hard to reach families. *Journal of Family Therapy*, 37: ss.190–209. DOI: 10.1111/j.1467-6427.2011.00558.x

Andersson, B. (2013). Finding ways to the hard to reach – considerations on the content and concept of outreach work. *European Journal of Social Work*, 16 (2): ss.171-186. <https://doi.org/10.1080/13691457.2011.618118>

Andersson, M. (2005) ”Trötta fötter och svåra frågor – uppsökande arbete bland ungdomar” I Birgitta Ander, Malin Andersson, Kajsa Jordevik & Annukka Leisti, (red) (2005): *Möten i mellanrummet: socialt förebyggande arbete med ungdomar*. Gothia

Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Bryman, A. (2008). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Fisk, Rakfeldt & McCormack. (2006). Assertive Outreach: An Effective Strategy for Engaging Homeless Persons with Substance Use Disorders into Treatment. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 32 (3): ss. 479–486, DOI: 10.1080/00952990600754006

Grell, P. Ahmadi, N & Blom, B. (2016). Hur inverkar organisationsstrukturen på socialtjänstens klientarbete? – en sammanfattning av kunskapsläget. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 20(3–4), ss.222–140. <https://socvet.se/article/view/2431/1755>

Housenbold, Seiger, B. (2003). Harm Reduction: Is It for You? *Journal of Social Work Practice*, 3(3), ss. 119 – 121. doi: 10.1300/J160v03n03_09

Johansson, K (2013). Kunskap makt och styrning. I Linde, S. & Svensson, K. (red.) *Förändringens entreprenörer och tröghetens agenter*. Stockholm: Liber. Btj, ss.90–107.

Kloppenborg, Hendriks. (2013). Outreach approaches in the private domain: an international study. *European Journal of Social Work*. 16(5), ss. 605–619. <https://eds.p.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=61&sid=12c779b5-1707-4249-aa89-4353f22ae5e9%40redis>

Lee, W. Plitt Donaldson, L. (2018). Street Outreach Workers’ Understanding and Experience of Working with Chronically Homeless Populations. *Journal of Poverty*. 22(5), ss.421-436. <https://doi.org/10.1080/10875549.2018.1460737>

Lipsky. (2010). *Street-Level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public services*. 30th ed. New York: Russell Sage Foundation.

Lindkvist, L. Bakka, J. Fivelsdal, E. (2014). *Organisationsteori*. Stockholm: Liber.

Lundgren, M., Blom, B., Morén, S. & Perlinski, M. (2016). Från integrering till specialisering—om organisering av socialtjänstens individ-och familjeomsorg 1988–2008. *Socialvetenskaplig tidskrift*, 16(2), ss.163–182.

<https://socvet.se/article/view/2503/1827>

Meeuwisse, A. Swärd, H. Sunesson, S. Knutagård, M. (2016). *Socialt arbete: En grundbok*. Natur & Kultur: Stockholm.

Perlinski, M. Blom, B. Morén, S. & Lundgren, M. (2010). The Dialectics Between Specialization and Integration: Politicians and Managers Views on Forms of Organization in the Swedish Social Services. *Administration in Social Work*, 35(1), ss.60-87. [https://www.tandfonline-com.ludwig.lub.lu.se/doi/pdf/10.1080/03643107.2011.53362](https://www.tandfonline.com.ludwig.lub.lu.se/doi/pdf/10.1080/03643107.2011.53362)

Riksdagens ombudsmän (2019). Om JO. <https://www.jo.se/en/About-JO/> [hämtad 2021.11.22].

Socialstyrelsen (2012). *Att nå personer med psykisk ohälsa – Uppsökande och informerande verksamhet*. 2012 – 8 -14

Socialstyrelsen (2021). *Förebygga och motverka hemlöshet: Analys och förslag till fortsatt arbete inom socialtjänsten*. Artikelnummer: 2021-9-7582.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-9-7582.pdf>

Socialtjänstlagen (2001:453). Socialdepartementet.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhetsvetenskaplig forskning*. ISBN:91-7307-008-4

Chui, W-H. Ho, K-M. (2006). Working with involuntary clients: Perceptions and experiences of outreach social workers. *Hong Kong. Journal of Social Work Practice*. 20(2) ss.205 – 222. DOI: 10.1080/02650530600776947

Yahne, C. Miller, W. Irvin-Vitela. J. Tonigan, S. (2002). Magdalena Pilot Project: motivational outreach to substance abusing women street sex workers. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 23, ss. 49 – 53. PII: S0740-5472(02)00236–2.

Rättsfall

JO 1998/99 s.224

JO 2000/2001 s.297

JO 2001/2002 s.222

JO 2006/7 s. 265

10 Bilagor

10.1 Informationsbrev

Hej, och tack så mycket för att du kunde tänka dig att ställa upp på en intervju med mig.

Här kommer lite information om mig, min studie samt vilka villkor som gäller för din medverkan.

Jag heter Louise Adolfsson och jag skriver min kandidatuppsats vid Lunds universitet. Mitt arbete syftar till att skapa en ökad förståelse för socialarbetares erfarenheter av det uppsökande arbetet riktat mot personer som inte sökt socialtjänstens stöd. Jag hoppas att genom min studie kunna tydliggöra hur man beskriver det uppsökande arbetets användningsområde, metoder för arbetet och individens rätt till självbestämmande i förhållande till det uppsökande arbetet.

Därför är jag intresserad av att höra om dina erfarenheter som socialsekreterare!

Jag tänker att samtalet kommer att ta runt 1h. Du har när som helst möjlighet att avbryta intervjun det gäller även om du skulle ha någon fråga, synpunkt eller liknande.

Studien följer det forskningsetiska principerna. Det innebär att ditt deltagande är helt frivilligt, kravlöst samt att du har rätt att självständigt bestämma om, hur länge och på vilka villkor du deltar. Du väljer själv vad du vill dela med dig av, och du kan alltid be mig att upprepa eller omformulera frågorna. Ditt deltagande och de berättelser du delar med dig av kommer anonymiseras på ett sätt som gör att utomstående inte kan identifiera dig. Uppgifter som samlas in under intervjun kommer endast att användas för forskningsändamålet.

Jag kommer att spela in intervjun, för att garantera att ingen obehörig får tillgång till den kommer jag att göra detta på min mobil/dator. När uppsatsen är klar kommer alla uppgifter att raderas. Det enda som kommer finnas kvar är anonymiserade citat eller resonemang som jag använder mig av i min uppsats.

Om du vill får du gärna ta del av uppsatsen när den är klar!

10.2 Intervjuguide

Allmän information:

- Jag vill att vi ska ha så mycket tid som möjligt att prata om det som är intressant, jag kommer därför att snabbt gå igenom lite bakgrundsinformation. Stoppa mig om det är någonting jag säger som är otydligt.
- Studiens syfte är att *skapa en ökad förståelse för socialarbetares erfarenheter av det uppsökande arbetet riktat mot personer som inte sökt socialtjänstens stöd. Hur man beskriver det uppsökande arbetets användningsområde och begränsningar, metoder för arbetet och individens rätt till självbestämmande i förhållande till det uppsökande arbetet.*
- Studien följer dom forskningsetiska principerna. Deltagande i studien är frivilligt och du kan när som helst välja att avbryta din medverkan. Med andra ord har du rätt att självständigt bestämma om länge och på vilka villkor du deltar.

- Intervjun kommer att spelas in, ljudinspelningen kommer att transkriberas och bara höras av mig. Det du säger kommer bara att användas i min uppsats och raderas då uppsatsen är klar. Det enda som kommer finnas kvar är anonymiserade citat eller resonemang som jag använder mig av i uppsatsen.
- Din medverkan kommer att avidentifieras på ett sätt som gör att utomstående inte kommer att kunna identifiera dig. Dock kommer det inte vara möjligt att helt avidentifiera dig mot personer som du till exempel arbetar med.
- Uppgifter som samlas in idag kommer endast att användas för forskningsändamålet.
- Om du vill får du gärna ta del av uppsatsen när den är klar.
- Frågor?

Bakgrund: info om intervjupersonen snabbt för att komma till det intressanta...

- Namn och medgivande till inspelning
- Könstillhörighet
- Vad har du för utbildning?
- Kan du ge en kort sammanfattning av vad du arbetar med?
- Hur länge har du arbetat i din nuvarande arbetsroll?
- Vilka tidigare arbetserfarenheter har du? (innan din nuvarande arbetsroll).
- Vill du kort beskriva vad uppsökande arbete är för dig (begreppsdefinition)

Vad är fördelarna av att använda sig av det uppsökande mötet i din arbetsroll?

- Kan du ge exempel på när det har fungerat bra och när det har fungerat mindre bra?

Hur upplever du det uppsökande arbetet?

- ❖ Hur resonerar du kring det uppsökande arbetets möjlighet att förebygga social problematik?
- ❖ Berätta om dina upplevelser av att inleda kontakt med en individ som inte sökt hjälp?
- ❖ Berätta om dina upplevelser av att skapa förändring hos person som du sökt upp?

((Nu ha vi pratat om att inleda kontakt, skapa förändring, upprätthålla förändring. Vad är enligt dina erfarenheter, framgångsfaktorer för dessa tre?... vi kan ta dom var för sig))

- ❖ Resonera kring framgångsfaktorer i att:
 - Inleda kontakt
 - Skapa förändring
 - Upprätthålla förändring

Hur resonerar du i din yrkesroll kring valet att söka upp en individ, eller ge individen möjlighet att söka upp dig för stöd och hjälp?

Hur resonerar du kring individens självbestämmanderätt i relation till det uppsökande arbetet?

Kan du ge exempel på när denna vägning varit svår?

Om du får tänka fritt, vad tror du konsekvensen av att inte söka upp personer med att bedömt stödbehov skulle bli?

Beskriv din erfarenhet av att vara inblandad i ett fall då många aktörer/ viljor är inblandade

(ex: närstående till hjälpbehövande, polis, andra interna enheter).

Vill du tillägga någonting ?